

Terminologie rabínského judaismu

Přítomný výukový materiál je pilotní verzí, jejímž cílem je ověřit možnosti využití zejména při výuce v bakalářském programu *Hebraistika a židovská studia* na FF UK. Slovníček má zájemci o judaismus (zejména pak o rabínský judaismus) pomoci získat přehled o základní terminologii v hebrejském (aramejském) jazyce. Účelem slovníčku není jednotlivé pojmy vysvětlovat, pouze jim přiřadit přibližný český ekvivalent a poskytnout uživateli původní znění v hebrejském písmu. Pokud funkční český ekvivalent neexistuje, poskytuje slovníček nejstručnější možné vysvětlení, usnadňující dohledání dalších informací. Pro výklad pojmů je třeba použít jiné encyklopedické pomůcky (v češtině např. moje starší práce *Malá encyklopedie rabínského judaismu*, Praha: Libri 2008; pro základní orientaci je dobrou pomůckou také anglickojazyčná Wikipedie, jež je propojena s odpovídajícími hesly ve Wikipedii hebrejské).

V první verzi obsahuje tato publikace asi čtyři sta termínů. V dalších verzích budou přibývat další tematicky organizované skupiny pojmů a postupně budou odstraňovány chyby. Termíny jsou řazeny podle ortografie, plynoucí z použitého systému transkripce. Je-li v češtině daný termín již zaveden ve zjednodušené transkripci, uvádíme ji u příslušného hesla – při elektronickém vyhledávání je tak možné použít i český ekvivalent: *maša* (מַצָּה): nekvašený chléb [č. maces]. Liší-li se ortografie termínu v moderní izraelské hebrejštině (MH) od staršího úzu podstatnějším způsobem, uvádíme obě a soudobou verzi značíme „MH“. Poděkování za kontrolu hebrejské ortografie a opravy patří Danimu Zissovi a Danielu Bouškovi.

Pavel Sládek,
Katedra Blízkého východu
Hebraistika a židovská studia
FF UK

System prepisu hebrejského písma¹

ל	[l]	א	[ʾ]
מ, מ	[m]	ב	[b]
נ, נ	[n]	ג	[g]
ס	[s]	ד	[d]
ע	[ʿ]	ה	[h]
פ, פ	[p, f]	ו	[w]
צ, צ	[s]	ז	[z]
ר	[r]	ח	[h]
ש	[s]	ט	[t]
שׁ	[š]	י	[j]
ת	[t]	כ, כ	[k, ch]

¹ Norma D podle publikace Čech, Pavel – Sládek, Pavel, „Transliterace a transkripce hebrejštiny: Základní problémy a návrhy jejich řešení“, *Listy filologické – Folia philologica* 132 (2009), s. 305–339.

Obecné koncepty

A [א, ע]

‘adat Jiśra’el (עדת ישראל)
agada (אגדה)

aķeda (עקדה)

‘Alejnu (עלינו)

‘am ha-areš (עם הארץ)

amen (אמן)

‘Amida (עמידה)

‘aliĵa (עלייה)

‘am Jiśra’el (עם ישראל)

anus, anusim (אנוסים, אנוס)

apikoros (אפיקורוס)

‘ašeret ha-dibrot (עשרת הדברות)

Aškenaz (אשכנז)

‘avera (עבירה)

Avinu malkenu (אבינו מלכנו)

‘avoda (עבודה)

obec Izraele, kolektivní označení Židů
narativní materiál v klasické rabínské literatuře,
např. v *Talmudu*

dosl. upoutání, příběh o Abrahamově oběti Izáka
(Gn 22)

My jsme povinni chválit pána veškerenstva,
modlitba deklarující uznání Boha jako vládce
stvořeného světa

dosl. lid země, nevzdělanec, opak učence,
přeneseně křupan (jidiš: *amhorec*)

výraz používaný jako odpověď při responsivně
recitovaných modlitbách

= *Šmone ‘ešre*

přistěhování se do země Izraele z diaspory

lid Izraele, kolektivní označení Židů

odpadlík z donucení

odvozeno z „epikurejec“, zhruba význam
volnomyšlenkář (židovský)

desatero

Německo [č. Aškenáz]

přestupek, hřích

modlitba, součást sváteční liturgie

služba Bohu v nejobecnějším smyslu

B[ב]

ba ‘al ha-bajit (בעל הבית)

bejt din (בית דין)

bejt ha-miķdaš (בית המקדש)

bnej Jiśra’el (בני ישראל)

bikur ĥolim (ביקור חולים)

birkat kohanim (ברכת כהנים)

bracha (ברכה)

paterfamilias, otec rodiny, který má světské
povolání a není profesionálním učencem

soudní dvůr

jeruzalémský Chrám

synové Izraele, kolektivní označení Židů

navštěvování nemocných, záslužná náboženská
aktivita

kněžské požehnání

požehnání

D [ד]

deveķut (דבקות)

din (דין)

dybuk (דיבוק)

přilnutí k Bohu, *unio mystica*

Boží soud

zemřelý hříšník, vstupující do žijícího člověka

E [א, ע]

‘egel zahav (עגל זהב)

‘ejn ha-ra (עין הרע)

Ejn sof (אין סוף, MH)

zlaté tele – modla (Ex 32,4)

dosl. zlý pohled, uhrnutí

dosl. Nekonečno, označení Boha v kabale

El (אל)
El male raḥamim (אל מלא רחמים)

Elohim (אלהים, MH אלוהים)
Ereš Jiśra'el (ארץ ישראל)
'eruv (עירוב)

'eruv ḥaṣerot (עירוב חצרות)
'eruv tavšilin (עירוב תבשילין)
'eruv tḥumin (עירוב תחומין)

G [ג]

galut (גלות)
gan 'Eden (גן עדן)
Gehinom (גיהנום)
geniza (גניזה)

ger ṣedek (גר צדק)
gijur (גיור)
gilgul nešamot (גלגול נשמות)
giluj roš (גלוי ראש)
goj (גוי)
gmilut ḥasadim (גמילות חסדים)
gzera (גזרה)

H [ה, ה]

ha-Šem (השם, ה', ה"י)
haḥtara, haḥtarot (הפטרה)
ḥag (חג)
haḥnasat orchim (הכנסת אורחים)
ḥala (חלה)

halacha (הלכה)

Halel (הלל)
ḥameš megilot (חמש מגילות)
hanhaga (הנהגה)
ḥasid (חסיד)
hatarat hora'a (התרת הוראה)

Bůh
Bůh plný slitování, modlitba, v níž je Bůh žádán, aby poskytl odpočinek duším zemřelých

Bůh
země Izraele
dosl. smísení, propojení, umožňující řešit některá omezení, plynoucí ze zákonů Šabatu a svátků
propojení prostorů
propojení jídel
propojení hranic

vyhnanství, exil
zahradka edenská, biblický ráj
peklo [č. Gehena]
místo, kde jsou uloženy nepoužívané knihy a předměty s hebrejským písmem, aby se přirozeně rozpadly
člověk, který přistupuje k judaismu, konvertita
přistoupení k judaismu, konverze
stěhování duší
zakázané odkrytí hlavy
Nežid (neutrální označení)
skutky dobročinnosti
1. rabínský zákaz, 2. omezení nebo neblahý zásah nežidovské moci

dosl. Jméno, označení Boha, nahrazující vyslovení Tetragramu
přídavné četby z Tanachu vkládané do týdenního oddílu Tóry při jeho předčítání v synagoze
svátek
přijímání hostů (záslužná aktivita)
1. podíl kněží z těsta (Nu 15,17–21), symbolicky zachovávanono i v pochrámové době; 2. slavnostní chléb používaný na šabat a svátky
systém náboženského práva i jeho jednotlivé pravidlo (pl. *halachot* – הלכות)
Chvála, modlitba sestávající z Ž 113–118
pět svátečních svitků (Pís, Rút, Pl, Kaz, Est)
správné chování, modelové chování
zbožný člověk
rabínská aprobace, umožňující vydávat halachická rozhodnutí

<i>hazkarat nešamot</i> (הזכרת נשמות)	vzpomínková liturgie za zemřelé, dosl. připomenutí duší
<i>hesed</i> (חסד)	Boží milosrdenství
<i>herem</i> (חרם)	exkomunikace
<i>heṭ</i> (חטא)	hřích
<i>ḥurban</i> [<i>ha-bajit</i>] ([חורבן הבית])	zničení jeruzalémského Chrámu
<i>ḥuḳat ha-goj</i> (חוקת הגוי)	způsoby chování Nežidů, které jsou zakázány

I [א, ע]

<i>‘ibur</i> (עיבור)	vtělení ducha zbožného zemřelého člověka do člověka žijícího, napomáhající nápravě nositele
----------------------	---

J [י]

<i>Jehudi</i> (יהודי)	Žid
<i>jen nesech</i> (יין נסך)	víno zakázané k pití kvůli podezření, že mohlo být spojeno s intencí provést modloslužbu
<i>ješer ha-ra</i> (יצר הרע)	puzení k zlému
<i>jir’at šamajim</i> (יראת שמיים)	Bohabojnost, strach z nebes
<i>jovel</i> (יובל)	jubilejní rok (Lv 25,10)

K [כ, ק]

<i>ḳabala</i> (קבלה)	1. tradice; 2. jeden z proudů židovské mystiky – kabala
<i>Ḳadiš</i> (קדיש)	modlitba pronášená při různých příležitostech
<i>ḳiduš</i> (קידוש)	požehnání nad vínem
<i>kapara</i> (כפרה)	očištění od hříchů
<i>kašer</i> (כשר)	1. vhodný k jídlu; 2. vhodný, povolení, platný (o předmětu použitém v rituální sféře)
<i>kawana</i> (כוונה)	intence, specifické soustředění, zejména v modlitbě
<i>ḳiduš ha-Šem</i> (קידוש השם)	dosl. posvěcení Hospodinova jména – mučednická smrt
<i>kisuj roš</i> (כיסוי ראש)	pokrytí hlavy
<i>kofer</i> (כופר)	popírač náboženství
<i>kohen</i> (כהן)	osoba zasvěcená ke službě v Chrámu
<i>ḳorban</i> (קרבן)	chrámová oběť
<i>ḳorbanot</i> (קרבנות)	část ranní bohoslužby, pojednávající o chrámových obětech
<i>kneset Jišra’el</i> (כנסת ישראל)	společenství Izraele, kolektivní označení Židů
<i>ḳri’at šma’ al ha-miṭa</i> (קריאת שמע על המיטה)	recitace modlitby Šma’ před usnutím
<i>Ktuvim</i> (כתובים)	Spisy, část Tanachu

L [ל]

<i>lešon ha-ḳodeš</i> (לשון הקודש)	svatý jazyk – hebrejština
<i>levi</i> (לוי)	osoba náležející podle rodinné tradice ke kmeni Levi

M [מ]

<i>ma'ase Berešit</i> (מעשה בראשית)	jeden z proudů židovské mystiky
<i>ma'ase merķava</i> (מעשה מרכבה)	jeden z proudů židovské mystiky
<i>ma'ašer</i> (מעשר)	desátek
<i>ma'ašer šeni</i> (מעשר שני)	druhý desátek
<i>mašiah</i> (משיח)	dosl. pomazaný, mesiáš
<i>maftir</i> (מפטיר)	ten, kdo je v synagoze vyvolán, aby četl přídavnou četbu (<i>haftara</i>)
<i>magen David</i> (מגן דוד)	Davidova hvězda
<i>maḥzor</i> (מחזור)	modlitební kniha pro svátky [č. machzor]
<i>mal'ach</i> (מלאך)	posel, zejména Boží posel – anděl
<i>mal'ach Elohim</i> (מ'אלהים)	Boží posel, anděl
<i>mal'ach ḥabala</i> (מ'חבלה)	anděl smrti
<i>mal'ach ha-šaret</i> (מ'השרת)	strážný anděl
<i>mamzer</i> (מזר)	člověk narozený z nedovoleného sexuálního styku
<i>maša u-matan</i> (משא ומתן)	světské povolání, obchod, op. <i>talmud Tora</i>
<i>masora</i> (מסורה)	system vokalizace a melodických značek v Písmu
<i>masoret</i> (מסורת)	tradice (syn. <i>kabala</i> 1.)
<i>maziķ</i> (מזיק)	škodlivý démon
<i>megila</i> (מגילה)	1. svitek, 2. Megilat Ester – Kniha Ester
<i>mešumad</i> (משומד)	odpadlík od judaismu
<i>mezuzā</i> (מזוזה)	dosl. zárubeň dveří a následně pouzdro s pergamenem umístěné při vchodu do židovského domu
<i>midraš</i> (מדרש)	narativní materiál s vazbou na text Tanachu, v rabínské literatuře
<i>min</i> (מין)	heretik (pl. <i>minim</i> – מינים)
<i>minhag</i> (מנהג)	lokálně determinovaný způsob ritualizovaného nebo nábožensky motivovaného chování (nepřesně: zvyk)
<i>miš kav zachar</i> (משכב זכר)	sexuální styk mezi dvěma muži
<i>mišwa</i> pl. (מצווה)	Boží příkázání (pl. <i>mišwot</i> – מצוות)
<i>miškan</i> (משכן)	stan setkávání (Ex 25–27 aj.)
<i>minḥa</i> (מנחה)	odpolední bohoslužba
<i>minjan</i> (מניין)	dosl. počet; nejmenší počet deseti mužů pro společnou bohoslužbu
<i>musaf</i> (מוסף)	přídavná bohoslužba

N [נ]

<i>nefeš</i> (נפש)	duše
<i>nešama</i> (נשמה)	duše
<i>neṭilat jadaĵim</i> (נטילת ידיים)	rituální omytí rukou před jídlem
<i>nevi'im</i> (נביאים)	Proroci, Tanachu
<i>nida</i> (נידה)	rituálně nečistá žena (např. v důsledku menstruace nebo porodu)

nochri, nochrim (נוכרי)
nusah (נוסח)

Nežid, neutrální označení

1. regionálně podmíněná varianta liturgie; 2. textová verze

O [א, ו, ע]

'olam ha-ba (עולם הבא)
'olam ha-ze (עולם הזה)
'oneg (עונג)
'ovdej 'avoda zara (עובדי עבודה זרה)

svět, který přijde
tento svět
radost z náboženské události, zejm. *'oneg Šabat*
modloslužebníci (nežidovští)

P [פ]

pajtan (פייטן)
pardes (פרדס)

pasul (פסול)

pijuť (פיוט)
piķuah nefeš (פיקוח נפש)

psukej de-zimra (פסוקי דזמרה)
pošea (פושע)

autor liturgických básní (*pijuť*)
dosl. ráj; sféra mystické kontempace, později
systém významů Písma a jeho výkladu
neplatný, nevhodný k provedení náboženského
úkonu (op. *kašer 2*)
liturgická báseň
záchrana života; anulace náboženských omezení
(např. svátečních) pokud by jejich dodržení mohlo
poškodit zdraví člověka (např. trpícího nemocí)
část ranní bohoslužby, sestávající z žalmů
vzpurník, heretik (židovský)

R [ר]

rabanit (רבנית)
rabi (רבי)
raša (רשע)
rav (רב)
rebe (רעבע)
ruaħ Elohim (רוח אלוהים)
ruaħ ra 'a (רוח רעה)

manželka rabína
rabín; titul „pan“
zlovolník, hříšník
honorické oslovení učence nebo váženého člověka
charismatický rabín, zejména v chasidismu
duch Boží
zlý duch

S, [ס, צ, ש]

ša 'ar ba 'alej ħajim (צער בעלי חיים)
šadiķ (צדיק)
sanhedrin (סנהדרין)

nepovolené utrpení způsobené zvířatům člověkem
1. spravedlivý člověk; 2. chasidský rebe
z řec. *synedrion* – rada, shromáždění z období
druhého Chrámu

sedaka (צדקה)
Sefarad (ספרד)
sefer (ספר)
sefira (ספירה)

darování peněz na dobročinné účely
Španělsko
1. kniha; 2. specificky: židovská náboženská kniha
fáze a současně aspekt emanace v kabale (pl.
sefirot – ספירות)

Sfaradi (ספרדי)

Sefard, Žid přináležející k sefardskému
kulturnímu podokruhu (pl. *Sefardim* – ספרדים)
modlitební kniha pro všední dny
plané řeči (zakázané např. během bohoslužby)

sidur (סידור)
šiħa btela (שיחה בטלה)

se'udat mišwa (סעודת מצווה)

hostina s vazbou na provedení Božího přikázání
(např. Šabat)

šišit (שיצית)

třásně modlitebního pláště

smicha (סמיכה)

rabínská ordinace

Š [ש]

ša'atnez (שעטנז)

zakázaná směs (např. materiálů v textíliích)

Šadaj (שדי)

jedno ze jmen Boha

še'ol (שאול)

podsvětní hlubina, peklo

Šem (שם)

specificky Jméno Boha, např. v kabale nebo magii
(pl. *šmot* – שמות)

Šem ha-meforaš (שם המפורש)

„vyjádřené“ Jméno Boha, sestávající z různého
počtu písmen

Šchina (שכינה)

Boží přítomnost

šḥiṭa (שחיטה)

rituální porážka

šahrit (שחרית)

ranní bohoslužba

šmiṭa (שמיטה)

dosl. uvolnění; produkce sedmého roku, kterou je
třeba nechat ladem

šmone'ésre (שמונה עשרה)

dosl. osmnáct; základní modlitba sestávající z 18,
později 19 požehnání

šamaš (שמש)

rameno chanukového svícnu

šloš'ésre midot (שלוש עשרה מידות)

třináct přívlastků Boha (Ex 34,6–7)

Šloša'asár iḳarim (שלושה עשר עיקרים)

Třináct článků víry

švi'it (שביעית)

sedmý [rok] (Lv 25,4), rok odpočinku z hlediska
zemědělské produkce a ekonomiky, viz *šmiṭa*

T [ט, ת]

talit (טלית)

modlitební plášť

talit kaṭan (ט' קטן)

malý modlitební plášť

talmid ḥacham (תלמיד חכם)

učenec Tóry (židovský)

ta'amej mišwot (טעמי מצוות)

hlubinné důvody Božích přikázání

taḳana (תקנה)

1. historicky podmíněná právní úprava halachy; 2.
ustanovení regulující chod obce

targum (תרגום)

aramejský překlad Písma (č. targúm)

ṭrefa (טרפה)

dosl. roztrhané [zvíře]; zvíře, patřící k druhu, který
je košer, avšak postižené fyziologickou vadou,
která jej činí rituálně nevhodným k jídlu (č. z jidiš
trejfe)

truma (תרומה)

oběť pozdvihování

tšuva (תשובה)

pokání

ṭum'a (טומאה)

rituální nečistota

Tanach (תנ"ך)

Písmo, název pro hebrejskou Bibli

tašmiš miṭa (תשמיש המיטה)

dosl. užití postele – manželský styk

ṭhijat ha-metim (תחיית המתים)

zmrtvýchvstání

tiḳun ḥašot (תיקון חצות)

dosl. půlnoční náprava – soukromá nebo
polosoukromá liturgie

tfila (תפילה)
tfilat ha- 'amida (תפילת העמידה)
tfilin (תפילין)
tfilin šel jad (ת' של יד)
tfilin šel roš (ת' של ראש)
Tora še-be- 'al pe (תורה שבעל פה)
Tora še-bi-čtav (תורה שבכתב)

= *Šmone 'ešre*
= *Šmone 'ešre*
modlitební řemínky
modlitební řemínky kladené na paži
modlitební řemínky kladené na hlavu
Ústní Tóra
Psaná Tóra

U [א, ו, ע]

umot ha- 'olam (אומות העולם)

dosl. národy světa, označení Nežidů (neutrální)

Z [ז]

zmirot (זמירות)

zbožné písně zpívané v průběhu svátečních hostin

Přechodové rituály

Narození

bechor (בכור)
brit mila (ברית מילה)
kise šel Elijahu (כסא של אליהו)
mohel (מוהל)
pidjon ha-ben (פדיון הבן)
sandek (סנדק)
vimpl (וימפל)

prvorozený (zvíře nebo člověk)
dosl. smlouva obřízky
Elijášovo sedadlo
operatér, provádějící obřízku
vykoupení prvorozeného
kmoťr při obřízce
textilie, použita při obřízce a následně omotaná kolem svitku Tóry

Rituály dosažení dospělosti

bar mišwa (בר מצווה)
bat mišwa (בת מצווה)

přechodový rituál dosažení dospělosti chlapce
ekvivalent *bar mišwa* pro dívky v některých modernitou ovlivněných proudech judaismu

Uzavření manželství

erusin (אירוסין)
hatan (חתן)
hatuna (חתונה)
hupa (חופה)

kala (כלה)
kidušin (קידושין)
ktuba (כתובה)
maršalik (מרשליק)
nišu 'in (נישואין)
šadħan (שדכן)
šiduh (שידוך)

první fáze uzavření sňatku, přibl. zasnuby
1. ženich; 2. zeť
svatba = *nišu 'in*
1. svatební komnata; 2. svatební baldachýn; 3. svatba (č. chupa)
1. nevěsta; 2. snacha
dosl. zasvěcení = *erusin*
svatební smlouva
profesionální bavič na svatbě
druhá fáze uzavření sňatku, přibl. svatba
dohazovač
dohodnutý sňatek, „partie“

tna'im (תנאים)

dosl. podmínky; *štar tna'im* je dokument, stanovující v okamžiku *erusin* podmínky uzavření sňatku i penalizaci za odstoupení od dohody

Rozvod a uvolnění k dalšímu manželství

'aguna (עגונה)

dosl. vázaná žena

gerušin (גירושין)

rozvod

geṭ (גט)

rozvodový list

ḥališa (חליצה)

rituál vyvazující z povinnosti uzavřít levirátní sňatek (*jibum*)

jevama (יבמה)

žena, na níž leží povinnost uzavřít levirátní sňatek (*jibum*)

jibum (ייבום)

levirátní sňatek

Úmrtí, pohřeb, oplakávání

aninut (אנינות)

stav nejvyššího smutku nad zemřelým, který byl nejbližším příbuzným

aron (ארון)

rakev

avel (אבל)

kdo truchlí nad zesnulým, jenž byl jeho nejbližším příbuzným

bejt 'alamin (בית עלמין)

dosl. příbytek věčnosti, eufemismus pro hřbitov

bejt ḥajim (בית חיים)

dosl. příbytek žijících, eufemismus pro hřbitov

bejt k̄varot (בית קברות)

hřbitov

bejt ṭohora (בית טהרה)

budova, ve které se provádí rituální omytí zemřelého

halwajat ha-met (הלווית המת)

procesí doprovázející tělo zemřelého na hřbitov

ḥevra k̄adiša (חברה קדישא)

dosl. svaté bratrstvo; dobročinná instituce, zajišťující pohřby

hesped (הספד)

proslov uctívající zemřelého během pohřbu

jarcajt (יארציט)

z jidiš; výroční den úmrtí nejbližšího příbuzného (č. jarcajt)

K̄adiš jatom (קדיש יתום)

verze modlitby *K̄adiš*, recitovaná za zemřelého

kitl (קיטל)

vrchní část pohřebního oděvu

kvod ha-met (כבוד המת)

koncept úcty k mrtvému

maševa (מצבה)

náhrobní kámen

miṭa (מיטה)

máry

ner nešama (נר נשמה)

světlo rozsvícené za zemřelého

ohel (אוהל)

dosl. stan; náhrobek ve formě domečku

onen (אונן)

osoba, nacházející se ve stavu nejvyššího smutku za zemřelého

šiv'a (שבעה)

dosl. sedm; prvních sedm dní truchlení za zemřelého (č. šiva)

šlošim (שלושים)

dosl. třicet; prvních třicet dní truchlení za zemřelého

tachrichin (תכריכין)

pohřební oděvy

teva (תיבה)

rakev

tohora (טהרה)

rituální očištění mrtvého

Židovský čas a svátky

drejdl (דריידל)

hakafot (הקפות)

Ḥanuka (חנוכה)

Ḥag ha-urim (חג האורים)

ḥanukija (חנוכייה)

ḥatan Tora (חתן תורה)

ḥol ha-mo'ed (חול המועד)

'ibur ha-šana (עיבור השנה)

isru ḥag (אסרו חג)

jom tov (יום טוב)

Lag ba-'omer (ל"ג בעומר)

latke (לאטקע)

menora (מנורה)

mišloaḥ manot (משלוח מנות)

mo'ed (מועד)

Pesaḥ (פסח)

Purim (פורים)

Roš ḥodeš (ראש חודש)

ra'ašan (רעשן)

sḡvivon (סביבון)

Šimḥat Tora (שמחת תורה)

Šom Gedalja (צום גדליה)

šaloš regalim (שלוש רגלים)

šavua' (שבוע)

šiv'a 'ašar be-tamuz (שבעה עשר בתמוז)

Šmini 'ašeret (שמיני עצרת)

ta'anit šibur (תענית ציבור)

ta'anit Ester (תענית אסתר)

Tiš'a be-av (תשעה באב)

Ṭu bi švat (ט"ו בשבט)

káča používaná na Purim (jidiš) = *sevivon*

obcházení bimy v synagoze se svítky Tóry o svátku Šimḥat Tora (sg. *hakafa* – הקפה)

pobiblický svátek (č. Chanuka)

dosl. svátek světel = *Ḥanuka*

chanukový devítiramenný svícen

dosl. ženich Tóry; kdo je o svátku Šimḥat Tora vyvolán ke čtení posledního a prvního oddílu Tóry všední den uprostřed svátku, polosvátek

vložení měsíce a tak vytvoření přechodného roku den následující po každém ze tří poutních svátků (Ž 118,27)

svátek

dosl. 33. [den počítání] *'omeru*; svátek

jidiš, bramborák, typický pro svátek Chanuka

sedmiramenný svícen, používaný v jeruzalémském Chrámu

posílání dáreků před Purimem

dosl. určený čas; sváteční událost

jeden z poutních svátků (č. Pesach)

svátek

první den měsíce

řehtačka, používaná během Purimu

= *drejdl*

svátek (č. Simchat Tora)

půst připomínající zavraždění Gedalji ben Achikama (Jr 41)

tři poutní svátky Pesach, Šavuot a Sukot

týden

17. tamuz, půst připomínající prolomení hradeb Jeruzaléma před zničením druhého Chrámu osmý den svátku Sukot (Lv 23,36 aj.)

kolektivní půst

půst předcházející svátek Purim

9. av, den smutku připomínající zničení obou Chrámů a další židovské národní tragédie.

15. švaṭ, nový rok stromů

Měsíce

nisan (ניסן)

ijar (אייר)

siwan (סיוון)

tamuz (תמוז)

av (אב)
elul (אלול)
tišri (תשרי)
ḥešwan (חשוון), *marḥešwan* (מרחשוון)
kislev (כסליו)
ṭevet (טבת)
švaṭ (שבט)
adar (אדר), v přechodném roce:

adar rišon (אדר א')
adar šeni (אדר ב')

Šabat

avot melacha (אבות מלאכה)

základní činnosti, zakázané na šabat (sg. *av mlacha* – אב מלאכה; pl. také מלאכות)

bešamim (בשמים)

vonná koření, používaná při rituálu *havdala*

hadlaḳat nerot (הדלקת נרות)

rozsvícení dvou světél před počátkem Šabatu

havdala (הבדלה)

dosl. oddělení; rituál uzavírající Šabat

ḥilul šabat (חילול שבת)

znesvěcení Šabatu, porušení šabatových omezení

ḳabalat Šabat (קבלת שבת)

dosl. přijetí Šabatu; část liturgie bezprostředně předcházející Šabatu

Lecha dodi (לך דודי)

Pojď, nevěsto. Liturgická báseň, recitovaná v rámci *Ḳabalat šabat*

šloš sw'udot (שלוש סעודות)

tři hostiny, pořádané během Šabatu

toldot melachot (תולדות מלאכות)

vedlejší činnosti, zakázané na Šabat, odvozené z *avot mlacha*

Pesaḥ (פסח)

Adir hu (אדיר הוא)

On mocný je; hymnus zpívaný v závěru pesachového sederu

afikoman (אפיקומן)

úloemek macesu, součást pesachového sederu

arba 'a banim (ארבעה בנים)

čtyři synové; pasáž v *Pesachové hagadě*

arba 'kosot (ארבע כוסות)

čtyři poháry, které se pijí během pesachového sederu

'avadim hajinu (עבדים היינו)

otroky jsme byli; pasáž v *Pesachové hagadě*

bejša (ביצה)

vejce; jedno ze symbolických jídel pesachového sederu

bdikaṭ ḥameš (בדיקת חמץ)

ritualizované pátrání po kvašeném jídle v židovské domácnosti před Pesachem

Eḥad mi-jodea (אחד מי יודע)

Jeden, kdo ví? Jeden ze závěrečných zpěvů *Pesachové hagady*

Ha laḥma anja (הא לחמא עניא)

Toto je chudý chléb; aramejská pasáž v *Pesachové hagadě*

Ḥad gadja (חד גדיא)

Jedno kůzle; jeden ze závěrečných zpěvů v *Pesachové hagadě*

Ḥag ha-pesaḥ (חג הפסח)

Svátek Pesach, název svátku Pesach

Ḥag ha-mašot (חג המצות)

Svátek nekvašených chlebů, název svátku Pesach

Hagada šel Pesaḥ (הגדה של פסח)

Pesachová hagada

<i>ḥaroseť</i> (חרוסת)	směs jablek, ořechů aj. s vínem, jedno ze symbolických jídel pesachového sederu
<i>karpas</i> (כרפס)	zelenina, jedno ze symbolických jídel pesachového sederu
<i>ke'ara</i> (קערה)	sederová mísa
<i>korban pesah</i> (קרבן פסח)	pesachová oběť beránka
<i>Ma ništana</i> (מה נשתנה)	Čím se odlišuje...? Jedna z částí <i>Pesachové hagady</i>
<i>maror</i> (מרור)	hořká bylina, jedno ze symbolických jídel pesachového sederu
<i>maša</i> (מצה)	nekvašený chléb (č. maces)
<i>seder</i> (סדר)	pesachová hostina
<i>Zman ḥerutejnu</i> (זמן חירותינו)	Čas naší svobody, název svátku Pesach

Šavu'ot

<i>Ḥag ha-kašir</i> (חג הקציר)	Svátek žní, název svátku Šavuot (Ex 23,16)
<i>omer</i> (עומר)	objemová jednotka, následně oběť 'omeru ječmene (Lv 23,15–16)
<i>sfirat ha-'omer</i> (ספירת העומר)	počítání 'omeru, sedm týdnů mezi Pesachem a Šavuot
<i>tiḳun lejl Švu'ot</i> (תיקון ליל שבועות)	dosl. náprava noci Šavuot; noční soukromá nebo polosoukromá liturgie
<i>zman matan Toratejnu</i> (זמן מתן תורתינו)	dosl. čas předání naší Tóry, název svátku Šavuot

Sukot

<i>'arava</i> (ערבה)	vrbová ratolest jako součást lulavu
<i>arba 'at minim</i> (ארבעת מינים)	čtyři druhy rostlin uchopované o svátku Sukot (<i>lulav</i> , <i>'arava</i> , <i>hadas</i> , <i>etrog</i>)
<i>etrog</i> (אתרוג)	citrusový plod uchopovaný během svátku Sukot
<i>hadas</i> (הדס)	myrta jako součást lulavu
<i>Ḥag he-asif</i> (חג האסיף)	Svátek sklizně, název svátku Sukot
<i>Ḥag ha-sukot</i> (חג הסוכות)	Svátek stánků, název svátku Sukot
<i>Hoša 'na raba</i> (הושענה רבה)	Velká žádost o spásu; sedmý den svátku Sukot
<i>lena 'nea</i> (לנענע)	třást lulavem
<i>lulav</i> (לולב)	1. větev datlové palmy uchopovaná o svátku Sukot; 2. všechny čtyři druhy rostlin uchopované o svátku Sukot (<i>arba 'at minim</i>)
<i>schach</i> (סכך)	kryt suky, přístřešku pro svátek Sukot
<i>suka</i> (סוכה)	přístřešek pro svátek Sukot

Nový rok a Den smíření

<i>'ašara jamim nora'im</i> (עשרה ימים נוראים)	deset hrozných dní čas od <i>Roš ha-šana</i> do konce <i>Jom kipuru</i> (č. vysoké svátky)
<i>hatarat nedarim</i> (התרת נדרים)	uvolnění ze slibů, rituální anulace závazků k Bohu
<i>jom ha-din</i> (יום הדין)	den soudu = <i>Roš ha-šana</i>
<i>jom ha-zikaron</i> (יום הזכרון)	den vzpomínky 1. = <i>Roš ha-šana</i> ; 2. moderní izraelský svátek, připomínka padlých vojáků

jom tru'a (יום תרועה)
Jom kipur (יום כיפור)
joma arichta (יומא אריכתא)
Kol nidrej (כל נדר)

Roš ha-šana (ראש השנה)
šofar (שופר)
widuj (וידוי)

Obec

bejt din (בית דין)
dajan (דיין)
gabaj (גבאי)
heḳdeš (הקדש)
kašin (קצין)
ḳahal (קהל)
ḳehila (קהילה)
miḳwe (מקווה)
parnes (פרנס)
rav ḳehila (רב קהילה)
šamaš (שמש)
štar rabanut (שטר רבנות)

Synagoga: Instituce, budova, zařízení

almemor (אלממור)
'amud (עמוד)

aron ha-ḳodeš (ארון הקודש)
'arvit (ערבית)
ba'al ha-ḳri'a (בעל הקריאה)
bejt ha-kneset (בית הכנסת)
bima (בימה)

ešim (עצים)
'ezrat našim (עזרת נשים)
ḥazan (חזן)
jad (יד)

keter Tora (כתר תורה)
Ḳodeš ha-ḳodašim (קודש הקודשים)
ḳri'at ha-Tora (קריאת התורה)
ma'ariv (מעריב)
meḥiša (מחיצה)

me'il (מעיל)
miḳdaš me'aṭ (מקדש מעט)

den troubení = *Roš ha-šana*
Den očištění (č. Den smíření)
dosl. dlouhý den = *Roš ha-šana*
dosl. všechny sliby, aramejská formule recitovaná
na *Jom kipur*, rušící náboženské přísahy
Nový rok
zvířecí roh, na který se troubí během
vyznání hříšnosti (č. viduj)

soudní dvůr
soudce
pokladník, funkcionář obce
útulek pro chudé
představený, volený představitel obce
systém samosprávy obce
židovská obec
rituální lázeň
představitel obce
obecní rabín
obecní sluha
jmenovací dekret obecního rabína

= *bima*
dosl. sloup; místo, z něž *ḥazan* vede společnou
bohoslužbu
svatostánek, nika na uložení svitku Tóry
= *ma'ariv*
muž, vyvolaný k předčítání ze svitku Tóry
synagoga
pult, ze kterého se v synagoze předčítá ze svitku
Tóry
dosl. stromy; tyče, na nichž je navinut svitek Tóry
oddělená část synagogy, kam mají přístup ženy
kantor, vedoucí společné bohoslužby
ukazovátka používané při čtení z Tóry (pl. *jadot* –
ידות, MH *jadajim* – ידיים)
dosl. koruna Tóry; nástavec na Tóru
Svatyně nejsvětější v jeruzalémském Chrámu
veřejné předčítání z Tóry v synagoze
večerní bohoslužba
předěl, oddělující hlavní místnost synagogy od
'ezrat našim
plášťík na Tóru (jidiš: *Tora mantl*)
synagoga

<i>mizrah</i> (מזרח)	dosl. východ; 1. orientace k východu, určující v evropských obcích směr modlitby k Jeruzalému; 2. zdobená tabulka, označující východ v synagoze nebo soukromém domě
<i>ner tamid</i> (נר תמיד)	věčné světlo v synagoze
<i>parochet</i> (פרוכת)	synagogální opona zakrývající v aškenázských synagogách <i>aron ha-košeš</i>
<i>parša</i> (פרשה)	část sidry, týdenního oddílu Tóry
<i>rimonim</i> (רימונים)	dosl. granátová jablka; nástavce na Tóru (pl. <i>rimonim</i> – רימונים)
<i>sefer Tora</i> (ספר תורה)	svitek Tóry
<i>sidra</i> (סדרה)	týdenní oddíl Tóry (pl. <i>sidrot</i> – סדרות)
<i>šliaḥ šibur</i> (שליח ציבור)	= <i>ḥazan</i>
<i>šiwiti</i> (שיויתי)	tabulka nesoucí text „Hospodina si vždy kladu (<i>šiwiti</i>) před oči, umístěná na <i>‘amud</i> v synagoze
<i>štender</i> (סטנדר)	čtecí pultík v synagoze (mod. heb. <i>šulḥan kri’a</i> – שולחן קריאה)
<i>tas</i> (טס)	štít na Tóru
<i>teva</i> (תיבה)	= <i>bima</i>
<i>tik</i> (תיק)	skříňka na svitek Tóry, zejm. orientální komunity

Studium

<i>amora</i> (אמורא)	učenec období <i>Mišny</i>
<i>bejt ha-midraš</i> (בית המדרש)	studovna
<i>draša</i> (דרשה)	kázání
<i>gemara</i> (גמרא)	text debatující zejména <i>Mišnu</i> = <i>talmud</i>
<i>gemaṭri’a</i> (גימטריה, MH)	výklad založený na číselné hodnotě hebrejských písmen
<i>heder</i> (הדר)	1. místnost, kde se učí chlapani; 2. nižší stupeň židovského školství jakožto instituce
<i>ješiva</i> (ישיבה)	talmudická akademie, vyšší stupeň židovského školství
<i>kašja, kušja</i> (קשיא)	problém, interpretační obtíž v talmudu
<i>ktav meruba</i> (כתב מרובע)	kvadrátní písmo
<i>metivta</i> (מתיבתא)	= <i>ješiva</i> (aramejsky)
<i>metivta šel ma’ala</i> (מ' של מעלה)	dosl. horní ješiva (aramejsky)
<i>Mikra</i> (מקרא)	Písmo
<i>Mišna</i> (משנה)	spis rabínské literatury
<i>otjot Raši</i> (אותיות רש"י)	tzv. Raši písmo, polokurzíva
<i>pilpul</i> (פלפול)	soubor analytických metod studia talmudu
<i>posek</i> (פוסק)	rabínský učenec, stanovující halachická rozhodnutí
<i>roš ješiva</i> (ראש ישיבה)	představený ješivy
<i>reš metivta</i> (ריש מתיבתא)	= reš ješiva (aramejsky)
<i>peruš</i> (פירוש)	výklad, komentář (text)
<i>pšať</i> (פשת)	jednoduchý, přímý výklad textu

te'amim (טעמים)
sijum (סיום)

sugja (סוגיא)
talmud (תלמוד)

talmud Tora (תלמוד תורה)
tana (תנא)
teku (תיקו)

Tora (תורה)
Tora li-šmah (תורה לשמה)
tosafot (תוספות)

melodické značky v Písmu (sg. *ta'am* – טעם)
 dosl. dokončení [studia]; uzavření studia náb. textu
 nebo jeho části spojené s malou oslavou (např.
sijum masechta – סיום מסכתא)
 obsahově uzavřená pasáž talmudu
 Žánr textu klasické rabínské literatury, obsažený
 ve dvou sbírkách (*Jeruzalémský talmud* a
Babylónský talmud) 2 = Talmud s velkým
 počátečním písmenem = *Babylónský talmud*
 studium ve smyslu náboženské aktivity
 učenec období *talmudu*
 dosl. zůstává [nedořešeno]; talmudický výraz,
 označující nerozhodnutou halachickou debatu
 nebo spor
 1. zákon, učení; 2. Tóra (text)
 studium Tóry pro ni samu, bez vedlejších motivů
 analytické výklady k *Talmudu* a dalším textům
 (žánr textu)

Nejčastější zkratky

אמר לו, אמרה לו וכו'	א"ל
אף על פי	אפע"פ
גמרא	גמ'
גן עדן	ג"ע
הקדוש ברוך הוא	הקב"ה
וגומר	וגו'
וכולי	וכו'
זכרונו לברכה, זכרונה לברכה	ז"ל
זכרון צדיק לברכה	זצ"ל
חס ושלום, חס וחלילה	ח"ו
אדוני	י"י
יצר הרע	יצה"ר
ירום הודו	יר"ה
ישמרהו צורו וגואלו	יש"ן
כתר תורה	כ"ת
לשון	ל'
לשון עם זר	לע"ז
מכל מקום	מכ"מ
עליו השלום	עה"ש
עולם הבא	עוה"ב
עולם הזה	עוה"ז
עובדי כוכבים ומזלות (עכומ"ז)	עכו"ם
קל וחומר	ק"ו
ריש מתיבתא	ר"מ
שאלות ותשובות	שו"ת

תובב"א תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
תח' תחיה